

K. Torgāns, J. Kārklīšs, A. Bitāns. LĪGUMU UN DELIKTU PROBLĒMAS EIROPAS SAVIENĪBĀ UN LATVIJĀ. Prof. K.Torgāna zinātniskā redakcijā. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2017, 414 lpp.

Grāmatā sniegts svarīgāko līgumu un deliktu tiesību institūtu zinātnisks raksturojums ar detalizētāku atsevišķu to piemērošanas jautājumu apskatu. Kopš Latvija ir Eiropas Savienības dalībvalsts, tās civiltiesības un to piemērošanas prakse attīstās atbilstoši Eiropas Savienības regulu un direktīvu normām un ciešā kontekstā ar Eiropas tiesību zinātnieku devumu, kas vērsts uz civiltiesību principu un pamatnoteikumu vienotu izpratni un unifikāciju tuvākā vai tālākā nākotnē.

Grāmatā aplūkoti līgumu un deliktu tiesību unifikācijas projekti, sniegti Latvijas likumu salīdzinājumi ar citu valstu likumos noteikto tādās jomās, kā līgumu brīvības izpausmes, līguma saistošais spēks, civiltiesiskās atbildības veidu diferenciācija, vairojamības izpratne, cēloniskā sakara noskaidrošana, zaudējumu un nemantiska kaitējuma nodarīšanas sekas, ārpuslīgumisku saistību (deliktu) daudzveidība un atbildības par deliktiem īpatnības u.c. Priekšnoteikums labai grāmatas satura izpratnei ir civiltiesību apguve bakalaura studiju kursa apmērā.

Grāmata domāta juristiem, kas jau veic pētniecību vai arī tikai gatavojas veikt spēkus un enerģiju pētniecības darbam, vispirms maģistra studiju programmas studentiem. Tā var būt noderīga arī praktizējošiem juristiem un ikvienam, kas saskaras ar grāmatā aplūkotajām problēmām.

Recenzenti: **Rihards Gulbis**, dr.iur., Augstākās tiesas Civillietu departamenta zinātniski analītiskais padomnieks
Lauris Rasnačs, dr.iur., LU Juridiskās fakultātes pasniedzējs, zvērināts advokāts

- © Kalvis Torgāns, 2017
- © Jānis Kārklīšs, 2017
- © Agris Bitāns, 2017
- © Marina Selunska, mākslinieciskais noformējums, 2017
- © Tiesu namu aģentūra, makets, 2017

Izdevējs

Baldones iela 1 B, Rīga, LV-1007,
tālr. 67804733, tnamagramatas.tna.lv

TIESU NAMU AĢENTŪRA

Tirzētājs

SIA "Jelgavas tipogrāfija"

Langervaldes iela 1 A, Jelgava, LV-3002

ISBN 978-9934-508-52-3

Saturs

Par grāmatu.....	7
Priekšvārds.....	11
Izmantotie saīsinājumi.....	14
I. Līgumu un deliktu tiesību unifikācijas ceļi, projekti un to ieviešanas ceļi.....	17
1. Unifikācijas vēlamība un šķēršļi.....	17
1.1. Daudzveidīgas aktivitātes.....	17
1.2. Cik lielas un būtiskas ir atšķirības nacionālajos likumos?.....	19
1.3. Šķēršļi un kavēkļi.....	21
2. Jau spēkā esoši tiesību harmonizācijas akti un doktrinārie dokumenti.....	22
2.1. Ar juridisku spēku apveltītie tiesību akti (regulas, direktīvas, konvencijas, starptautiskie līgumi).....	22
2.2. Doktrinārie dokumenti privāttiesību unifikācijai.....	25
2.3. <i>Lex mercatoria</i> , ieteikuma tiesības vai kaut kas cits?.....	28
3. Eiropas Savienības iniciatīvas līgumtiesību unifikācijai.....	30
3.1. Eiropas Savienības Zaļā grāmata. Neveiksmīga Alternatīvā Regula par Vienotajiem Eiropas tirdzniecības noteikumiem. Diskusijas par fakultatīva regulējuma noderīgumu.....	30
3.2. Regulas projekts par patēriņa preču drošumu.....	36
4. Latvijas aktivitātes likumu harmonizācijā ar ES un unifikācijā.....	38
II. Līgumu brīvība un valsts regulējošā iedarbība.....	45
1. Brīvība kā sociāla un juridiska kategorija.....	45
2. Brīvība nevar būt absolūta.....	50
3. Likumi, kas regulē līgumu brīvības izpausmes.....	55
4. Likumos noteiktie līgumu brīvības ierobežojumi un turpmāku koriģējumu virzieni.....	65
5. Patērētāju tiesību aizsardzības centra aktivitātes.....	77

6. Daži vispārinājumi	85
III. Tiesīgi noslēgta līguma pildīšanas pienākums un izņēmumi no tā	87
1. Nav likuma bez izņēmuma	87
2. Mēģinājums modernizēt Civillikuma 1587.pantu	91
3. UNIDROIT princips, ELTP un citos unifikācijas projektos rodamās ierosmes	98
3.1. Izpildes apgrūtinājums	98
3.2. Nekontrolējams šķērslis (nepārvarama vara)	99
3.3. Otra līdzēja būtisks līguma pārkāpums un paredzams pārkāpums	105
3.4. Līguma izpildes termiņa pagarinājums kā solis uz smagākām sankcijām	107
3.5. Par mērķa sabrukumu (<i>frustration</i>)	108
3.6. Riska uzņemšanās	109
IV. Vainojamības izpratne civiltiesībās	110
1. Strīdi par vainas nozīmi civiltiesiskajā atbildībā	110
2. Vainas modeļa pārveidošanās par attaisnojumu modeli	113
3. Nesekmīgie mēģinājumi definēt vainu. Atsevišķi definētie ļauns nolūks, rupja un viegla neuzmanība	119
4. Atbildības modeļi (ar piemērojamību nošķirtās jomās)	131
V. Līgumsoda piemērošanas prakse un regulējuma grozījumi Civillikumā	135
1. Krasa pagrieziens nepieciešamība līgumsoda būtības un funkciju izpratnē	135
2. Līgumsoda problēmu saasinājums ātro kredītu jomā	141
3. Līgumsoda jēdziens	144
4. Līgumsoda funkcijas un samērīgums	147
5. Līgumsoda pielietojums ārvalstīs	152
6. Neskaidrības par līgumsoda maksimālo apmēru	154
7. Tiesas pienākums samazināt pārmērīgu līgumsodu	160
8. Līdz kuram brīdim aprēķināms līgumsods?	163
8.1. Par Civillikuma 1811.panta nozīmi	164

8.2. Par līguma pārtraukšanas variantiem	165
8.3. Par atkāpšanās no līguma ietekmi uz saistību	166
9. Ieskaits, kumulatīvs, izvēles vai izslēdzošs līgumsods? Maksājumu ieskaitīšanas secība	168
VI. Cēloniskais sakars kā atbildības priekšnoteikums	172
1. Cēloniskā sakara jēdziens un izpausmes civiltiesiskajās attiecībās	172
2. Latvijas likumos un tiesu praksē risināmie jautājumi un Eiropas deliktu tiesību principos piedāvātie risinājumi	187
3. Kaitējuma cēloņu noskaidrošana notikumu ķēdē. Adekvātās cēlonības jēdziens	193
VII. Zaudējumu veidi un atlīdzināšanas problēmas	206
1. Zaudējumu jēdziens, nošķiršana no jēdziena "kaitējums". Zaudējumu atlīdzība administratīvajos un civiltiesiskajos strīdos	206
2. Zaudējumu klasifikācijas (pēc trijiem klasifikācijas pamatiem) un ar to saistītie jautājumi	210
3. Zaudējumu paredzamība	229
4. Zaudējumu mazināšanas pienākums	233
5. Zaudējumu apmēra noteikšanas sevišķie veidi	237
5.1. Videi nodarīts kaitējums	237
5.2. Prezumpcija	242
VIII. Preču un pakalpojumu drošums un atbildība par nedrošu precī vai pakalpojumu	244
1. Ražojumu drošuma un tirgus uzraudzības tiesību aktu kopuma veidošana Eiropas Savienībā	244
2. Preces kvalitātes, atbilstības un drošuma jēdzieni	251
3. Atbildības izpausmes un priekšnoteikumi	256
IX. Vispārējie noteikumi un novitātes deliktu tiesisko attiecību regulējumā	260
1. Deliktu tiesību problemātikas raksturojums	260
2. Deliktu tiesiskā regulējuma mērķis	263
2.1. Aizsargājami tiesiskie labumi	264

2.2. Kaitējuma atlīdzināšanas pamatjautājumi.....	268
3. Delikttiesiskās atbildības iestāšanās priekšnoteikumi.....	283
3.1. Kaitējums un tā apmērs.....	283
3.2. Neatļauta vainojama darbība.....	286
3.3. Cēloņsakarība.....	302
3.4. Atbildību izslēdzoši apstākļi.....	305
4. Delikttiesiskā atbildība par trešām personām un lietu.....	311
4.1. Atbildība par bērnu izdarītu deliktu.....	311
4.2. Atbildība par nodarbinātas personas izdarītu deliktu.....	312
4.3. Atbildība par dzīvnieku nodarītu kaitējumu.....	313
4.4. Vainas prezumpcija atbildībā par trešām personām.....	314
X. Delikttiesiskās atbildības īpatnības personisko aizskārumu gadījumā.....	316
1. Atbildība par dzīvības un veselības aizskārumu.....	316
1.1. Dzīvības un veselības kā civiltiesiska labuma saturs.....	316
1.2. Dzīvības un veselības aizskāruma civiltiesiskās īpatnības.....	321
2. Atbildība par personas brīvības aizskārumu.....	327
2.1. Personas brīvības kā civiltiesiska labuma saturs.....	327
2.2. Personas brīvības aizskāruma civiltiesiskās īpatnības.....	329
3. Atbildība par goda un cieņas aizskārumu.....	333
3.1. Goda un cieņas kā civiltiesiska labuma saturs.....	333
3.2. Goda un cieņas aizskāruma civiltiesiskās īpatnības.....	336
4. Atbildība par privātuma aizskārumu.....	351
4.1. Privātuma kā civiltiesiska labuma saturs.....	351
4.2. Privātuma aizskāruma civiltiesiskās īpatnības.....	360
Izmantotie avoti.....	375
1. Literatūra.....	375
2. Periodika un informācija internetā.....	392
3. Tiesību akti.....	394
4. Judikatūra un tiesu prakse.....	406

Par grāmatu

Rihards Gulbis

Dr. iur., Augstākās tiesas Civillietu departamenta
zinātniski analītiskais padomnieks

Grāmata "Līgumu un deliktu problēmas Eiropas Savienībā un Latvijā" ir vērtīgs teorētisku atziņu un praktisku piemēru avots ikvienam tiesību piemērotājam un pētniekam. Pateicoties grāmatas vienkāršajai un saprotamajai, taču vienlaikus terminoloģiski precīzajai un juridiski korektajai valodai, tā būs noderīga katram jurisprudences studentam, kā arī citiem interesentiem, kuri vēlas labāk izprast līgumu un deliktu tiesību aktuālās problēmas un meklē to risinājumus.

Grāmatā, salīdzinot ar 2013.gadā izdoto grāmatu "Līgumu un deliktu tiesību problēmas", plašāks ir kļuvis ne vien tās autoru loks, bet tā ir ievērojami bagātināta arī saturiski, iekļaujot deliktu tiesību problēmjaudājumu izvērstu analīzi un attīstot Latvijas civiltiesību izpratni Eiropas Savienības tiesību kontekstā. Papildināts un aktualizēts arī pārējais grāmatas saturs, tostarp ņemot vērā jaunākos Eiropas Savienības politikas plānošanas dokumentus, tiesību aktus un Eiropas Savienības Tiesas spriedumus. Jaunajā izdevumā ir sniegtas atbildes ne vien uz aktuālajiem teorētiskajiem un praktiskajiem līgumu un deliktu tiesību jautājumiem, bet grāmatas lasītāji tiek iedrošināti arī patstāvīgi rast atbildes uz dažādiem jautājumiem ar grāmatā sniegto atziņu, normatīvā regulējuma un tiesu spriedumu izvilcību palīdzību. Šāda grāmatas autoru pieeja ir īpaši piemērota grāmatas izmantošanai studiju procesā, tāpat arī noderīga pašizglītošanās ietvaros.

Tiesību jautājumu analīzē grāmatas autori izmanto autoritatīvus Latvijas un ārvalstu tiesību doktrīnas, normatīvā regulējuma un ieteikuma tiesību avotus. Tiesību jautājumu ilustrēšanai grāmatā plaši izmantoti tiesu prakses piemēri. Grāmatas autoriem ir izdevies veiksmīgi atrast līdzsvaru starp tajā aplūkoto jautājumu teorētisko analīzi un praktiskās problemātikas atklāšanu grāmatas lasītājiem.

Liela uzmanība grāmatā veltīta līgumu un deliktu tiesību harmonizācijai un unifikācijai Eiropas Savienībā, atklājot ar šiem procesiem saistītos izaicinājumus, kas jāpārvar gan Eiropas Savienības, gan katras tās dalībvalsts

līmenī. Apzinoties, ka šo procesu noslēgums nav sagaidāms tuvākajā laikā, grāmatas autori vienlaikus izvirza vērtīgus priekšlikumus Latvijas normatīvā regulējuma pilnveidošanai, ņemot vērā jaunākās līgumu un deliktu tiesību atziņas, kas ietvertas tādos tiesību unificēšanas avotos kā Kopējais modelis (*Common Frame of Reference*), UNIDROIT starptautisko komercīgumu principi, Eiropas līgumu tiesību principi, Eiropas deliktu tiesību principi u.c.

Līdzīgi kā grāmata "Līgumu un deliktu tiesību problēmas" arī jaunais izdevums ir vērtējams kā nozīmīgs pienesums Latvijas civiltiesību doktrīnas attīstībai.

Lauris Rasnačs

Dr. iur., LU Juridiskās fakultātes pasniedzējs,
zvērināts advokāts

Lasītāju uzmanībai un vērtējumam tiek piedāvāta jauna grāmata "Līgumu un deliktu problēmas Eiropas Savienībā un Latvijā". Tajā aplūkoto problēmu loks lielā apmērā atbilst pirms četriem gadiem iznākušajā profesora K.Torgāna grāmatā "Līgumu un deliktu tiesību problēmas" iztirzātajām. Nozīmīgu problēmu loks nemainās ik pa pieciem vai desmit gadiem. Tomēr šī grāmata uzskatāma par jaunu iepriekš jau aplūkoto tematu papildinājumu un akcentu, kā arī deliktu specifisko problēmu raksturojumu divās jaunās un plašās nodaļās. Turklāt atšķirībā no 2013.gadā izdotās grāmatas mainījies arī autoru loks, klāt nākuši vēl divi autori – Latvijas Universitātes asociētais profesors Jānis Kārklīšs un lektors Agris Bitāns.

Līdzīgi iepriekšējam izdevumam jaunā grāmata sākas ar līgumu un deliktu tiesību unifikācijas apskatu. Lai arī vispārēja līgumu un deliktu tiesību unifikācija, pat Eiropas Savienības ietvaros, vēl aizvien šķiet esam mērķis, kura sasniegšanas iespējas ir visai tālas, un varbūt pat šāda vispārēja unifikācija arī nemaz nav nepieciešama, šiem unifikācijas jautājumiem un to ietvaros piedāvātajiem risinājumiem ir būtiska nozīme arī turpmākajās grāmatas nodaļās, kurās tie tiek izmantoti kā analīzes un iedvesmas avots Latvijas civiltiesību regulējuma pilnveidošanai.

Grāmatas II nodaļā ir aplūkoti ar līgumu brīvības principu saistītie jautājumi. Līdztekus vispārējam šī principa apskatam tiek analizētas arī vairākas specifiskas atkāpes no šī principa, to vidū tā dēvētā piespiedu noma, kas gan no prakses, gan arī teorijas viedokļa vēl arvien raisa daudzus jautājumus. Grāmatā norādīts, ka piespiedu noma ir līgumam pielīdzināmas tiesiskās attiecības. Iespējams, ka par šo jautājumu varētu būt arī citi viedokļi, kas gan līdz ar to iziet ārpus grāmatā aplūkoto tēmu loka. Tomēr ir vērtīgi, ka arī šajā grāmatā, kaut arī īsi, bet tiek pausts viedoklis par šo tiesību institūtu, tādējādi, iespējams, arī veicinot visnotaļ nepieciešamo diskusiju par šī tiesību institūta teorētiskajiem un praktiskajiem aspektiem.

Grāmatas IV nodaļa ir veltīta tādiem fundamentāliem civiltiesību jautājumiem kā vainas un vainojamības nozīmei civiltiesiskās atbildības noteikšanā. Šis ir jautājums, par kuru jau vēsturiski ilgstoši ir pausti dažādi viedokļi un kas, manuprāt, arī mūsdienā Latvijas civiltiesībās tiek dažādi traktēti. Tomēr neatkarīgi no viedokļu dažādības grāmatā paustais un

pamatīgi izklāstītais skatījums par vainas un vainojamības jautājumiem ir vērtīgs gan kā atziņu, gan arī kā ierosmes avots turpmākai diskusijai.

Salīdzinot ar iepriekšējo izdevumu, visai būtiski ir papildināta grāmatas VI nodaļa, kas ir veltīta cēloniskā sakara apskatam. Šajā nodaļā ir aplūkoti gan nesen publicētajos Vadima Mantrova un Ģirta Strazdiņa rakstos paustie secinājumi, gan arī analizēti jauni tiesu prakses piemēri, to vidū par cēloniskā sakara noteikšanu strīdā par komercnoslēpuma prettiesisku iegūšanu, kas ir Latvijas tiesībās relatīvi reta, bet no cēloniskā sakara un vairāku citu aspektu viedokļa interesanta lietu kategorija.

Jāpiemin arī grāmatas IX nodaļa, kas veltīta deliktu tiesisko attiecību vispārējo jautājumu, kā arī novitāšu analīzei. Šīs nodaļas sākumā uzskatāmi ilustrēta tā situāciju dažādība, kas ir sastopama un risināma deliktu tiesiskajās attiecībās. Īpaši jāpiemin šajā nodaļā ietvertais principa *volenti non fit iniuria* (tam, kurš ir brīvprātīgs, netiek nodarīts kaitējums) apskats, kas, iespējams, ir līdz šim plašākais latviešu valodā pieejamais materiāls par šo jautājumu. Deliktu tiesisko attiecību apskats turpināts arī grāmatas X nodaļā, pievēršot uzmanību personisko aizskārumu jautājumiem.

Protams, ka visas grāmatā ietvertās ievēribas cienīgās atziņas un jautājumus šeit uzskaitīt neizdosies. Tie būs jāatrod katram lasītājam pašam. Tomēr uzdrošinos apgalvot, ka šī grāmata diez vai liks kādam lasītājam vilties. Tiesību zinātnes studenti un citi interesenti tajā atradīs daudz jaunu zināšanu, juridiskās nozares praktiķi – pielietojamas atziņas, bet tiesību zinātnieki – ierosmi turpmākiem pētījumiem par daudziem būtiskiem līgumu un deliktu tiesību jautājumiem.

Priekšvārds

Nav pagājuši pat pieci gadi kopš klajā nāca grāmata Līgumu un deliktu tiesību problēmas.¹ Taču, kad 2017.gada sākumā kļuva zināms, ka šo grāmatu veikalos vairs nevar nopirkt, bet tā tiek meklēta un pieprasīta, nācās atcerēties seno gudrību, ka nav iespējams divas reizes iekāpt vienā un tajā pašā upē. Nebūtu gudri minēto grāmatu izdot atkārtoti tādu pašu, kāda tā izdota 2013.gadā. Ne jau tāpēc, ka tajā būtu daudz kļūdu, bet gan tāpēc, ka vēsturiski īsā laika sprīdī ir klāt nākuši daudz jauni materiāli un atziņas, turpretim dažu problēmu aktualitāte ir mazinājusies. Latvija vairs nav jaunpienācēja Eiropas Savienībā, bet jau sekmīgi pabijusi prezidējošās valsts lomā. Eiropas Komisijas viceprezidenta amatā veiksmīgi sevi apliecinājis mūsu valsts pārstāvis Valdis Dombrovskis. Par pierastu lietu ir kļuvis tas, ka tiesību jautājumos Latviju uztver kā ilggadēju Eiropas tiesību lokam piederīgu valsti. Latvijas tiesu praksē tiek ņemti vērā ne tikai Eiropas Savienības institūciju un Eiropas Cilvēktiesību tiesas skaidrojumi un nolēmumi, bet arī Eiropas tiesību zinātnieku atziņas, koncepcijas, kā arī dalībvalstu juristu kopīgi izstrādātie līgumu un deliktu tiesību unifikācijas projekti.

Eiropa "viļņojas", tā saskārusies ar vēl nepieredzētiem izaicinājumiem gan globālā, gan reģionālā mērogā. Sevišķs pārsteigums ne tikai pasaulei, bet arī pašiem britiem bija Apvienotās Karalistes pilsoņu balsojums par izstāšanos no Eiropas Savienības, kas ieguva saīsinātu apzīmējumu Brexit. Taču Eiropas Savienība atzīmēja sešdesmit gadu jubileju ar optimistisku deklarāciju, ko parakstīja 27 dalībvalstu un Eiropadomes, Eiropas Parlamenta un Eiropas Komisijas līderi 2017.gada 25.martā. Tā atspoguļo gan izaicinājumu izpratni, gan apņemšanos strādāt, lai virzītos uz drošu un neapdraudētu, pārtikušu un ilgtspējīgu, pasaules arēnā stiprāku Eiropu – Savienību, kas turpina attīstīt jau esošās partnerattiecības, veido jaunas un sekmē stabilitāti un pārticību gan Eiropā, gan pasaulē kopumā.² Tas viss mudināja pamatīgi pārstrādāt un papildināt minētās grāmatas astoņas nodaļas. Cits pamudinājums jaunas grāmatas veidošanai bija apsvērumi, ka plašāk

¹ *Torgāns K.* Līgumu un deliktu tiesību problēmas. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013.

² 27 dalībvalstu un Eiropadomes, Eiropas Parlamenta un Eiropas Komisijas līderu deklarācija
Romas deklarācija (2017.gada 25.marts). Pieejams: www.consilium.europa.eu/iv/meetings/european.../2017/03/25-rome-declaration.pdf/

izvēršams deliktu tiesisko jautājumu iztirzājums, vismaz ar divām nodaļām, piesaistot arī divus jaunus autorus: dr.iur. Jāni Kārkliņu un Agri Bitānu. Rezultātā radās šī grāmata, ko dēvēt par pilnīgi jaunu nevar, taču par sākumā minētās grāmatas atkārtotu izdevumu dēvēt nevar ne tik.

Grāmatā aplūkotas problēmas, kas pieskaitāmas tādām, ko tiesību zinātnieki risina jau ilgstoši un turpinās to darīt šo problēmu mainīgā saturā un izpausmju daudzveidības dēļ. Katrā vēstures posmā gan līgumu saturā un izpildīšanas, gan pārkāpumu seku novēršanas, vainas, cēlonības un citu jautājumu risinājumi iegūst zināmu noteiktības pakāpi, relatīvu stabilitāti. Taču prakse un mainīgie sociāli ekonomiskie apstākļi prasa atbildes uz aizvien jauniem, vēl neregulētiem, pat neapspriestiem jautājumiem. Šie mainīgie apstākļi, ietverot sevī arī cilvēku dzīves kvalitātes izaugsmi, globalizācijas ietekmi un citus faktorus, izvirza jaunus uzdevumus, piemēram, attīstīt digitālo tirdzniecību, pastiprināt preču un pakalpojumu drošumu, efektīvāk aizsargāt personu godu, privāto dzīvi, veselību. Dažkārt izmaiņas noved pie revolucionāriem pārkātojumiem likumos, citreiz – pie jau esošo likumu jaunas interpretācijas, judikatūras pavērsieniem. Par nepārtraukti mainīgu un jaunus risinājumu ceļus meklēt rosinošu uzskatāms arī cilvēces mūžsenais sapnis radīt vienotas tiesības visai cilvēcei. Tiesību sistēmu tuvināšanā līdz pat svarīgāko normu unifikācijai īpašas aktivitātes vērojamas Eiropas Savienības ietvaros, un grāmatā raksturoti svarīgākie līgumu un deliktu tiesību unifikācijas projekti. Par savdabīgu lokālu aktualitāti uzskatāma Latvijas civiltiesībās notikušie līgumsoda regulējuma grozījumi 2013.gadā. Lasītāja ērtībai ir sniegti fragmenti no dažādiem likumiem, kuri nav bieži lasīti, bet kļūst nozīmīgi, iedziļinoties tiesiskā regulējuma finesēs. Piemēram, civiltiesību studiju kursā teju ikviens ir iegaumējis, ka Patērētāju tiesību aizsardzības likums nosaka negodīgu līguma noteikumu pazīmes un sekas. Taču, ja jānosauc vismaz dažas konkrētas negodīgu noteikumu pazīmes, jau rodas grūtības. Samērā plaši atreferēti tiesu prakses piemēri. Novērots, ka attiecībā uz tiesu prakses atspoguļojumu juridiskajā literatūrā daudziem lasītājiem patīk, ja kāda strīda risinājumu no tiesu prakses pasniedz īsas tēzes veidā. Šāda īsa tēze, nezinot, cik sīvi cīnījušās puses, bieži vien liekas pati par sevi elementāra patiesība. Mazāk ir tādu lasītāju, kas vēlas sīku detaļu aprakstu, bez kurām par izpratni grūti runāt. No jurista izaugsmes viedokļa veselīgi ir dot iespēju pašam izvērtēt dažādos viedokļus, kas saduras tiesas procesā, kādreiz pat nepasakot, ko nosprieda tiesa. Piemēram, ja ceļu satiksmes negadījumā sabojāta automašīna, tad, vai ir atšķirības zaudējumu atlīdzībā, kas uzrādīti eksperta sastādītā aprēķinā, ja vienā gadījumā remonts vēl nav veikts, turpretim citā – ir veikts? Vai ledus

un sniega blāķis, kas, gāžoties no mājas jumta, sadragā kaimiņa rūpīgi būvēto sētu, ir dabas stihijas vai ēkas īpašnieka rupjas nolaidības sekas? Tāpēc grāmatā atšķirībā no daudzām citām ir sniegti samērā gari tiesu strīdu apraksti (protams, ne jau paši garākie), tie ļaus zinātkāram un par nākotni domājošam lasītājam iejusties kompetenta padomdevēja vai tiesneša lomā. Tas ir tautas gudrības par zivi un makšķeri variants juristam. Pareizāk esot dot viņam makšķeri un mācīt ar to ķert mazas vai lielas "juridiskās zivis", nevis pasniegt gatavu Augstākās tiesas "apstrādātu gala produktu". Tā nu grāmatā tiek turpināts jau pārbaudīts triju svarīgu komponentu apvienojums: lielās devās pašmāju un ārzemju zinātnieku teorētiskās atziņas, daudz un plaši atreferēti tiesu prakses piemēri un bagātīgi aktuālo normu citējumi no likumiem, kas ikdienā nav "pa roka".

Mūsdienų notikumu straujajā ritumā kādam var likties, ka tiesu prakses piemēri, kuros prasījumi izteikti latos, jau ir sena pagātne. Apsverot to, grāmatas veidotāji vadījās no patiesības, ka nav vajadzības meklēt visjaunāko apstiprinājumu kādai tiesas atziņai, kas ierakstīta, piemēram, 1998. vai 2008.gada tiesas spriedumā. Piemēri būtu jānomaina tad, ja būtu mainījusies judikatūra un agrākais spriedums kļuvis maldinošs. Valstīs, kurās pastāv precedentu tiesības, atgādina pat vissenāko spriedumu, piemēram, ka Apvienotajā Karalistē 1854.gadā ar spriedumu lietā *Hadley v Baxendale* tiesa ieviesa jēdzienus "zaudējumu attālinātība" un "zaudējumu paredzamība". Vēstures plūdamā desmit vai divdesmit gadus veci spriedumi nav pagātne.

Grāmata nav iecerēta kā atlasīto tematu izsmeļošs apskats. Visu nekad nevarēs pateikt pat par grāmatā aplūkotajiem tikai desmit tematiem. To apliecina arī daudzās atsauces uz citu autoru darbiem un plašais izmantoto avotu rādītājs. Tas nozīmē, ka arī Jums, cienījamais lasītāj, ir dota iespēja ne tikai atbalstīt vai kritizēt, bet personiski aktīvi piedalīties grāmatā aizsāktajā civiltiesiskās apgrozības nozīmīgo jautājumu izpētē un atziņu īstenošanā dzīvē.

Kalvis Torgāns,
prof., Dr. habil. iur., LZA akadēmiķis